

BUCUREȘTI ÎN TIMPUL EVENIMENTELOR DIN ANUL 1940

Gabriel Ciotoran

Introducere

Țara continuă să fie condusă de regele Carol al II-lea (1930-1940), aflat în ultimul an al domniei sale. Din punct de vedere militar, România continuă să fie neutră, deși pe 1 septembrie 1939 izbucnise cel de-al doilea război mondial.

În anul 1940 au avut loc foarte multe evenimente. Astfel țara a făcut succesiv trei cedări teritoriale, Carol al II-lea a fost obligat să abdice în favoarea fiului său, Mihai I. Ion Antonescu a instaurat dictatura militară; s-a produs un puternic cutremur soldat cu victime omenești; legionarii cooptați la putere au comis crime, martirii.

Cedarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord

Pe 26 iunie și 28 iunie 1940, URSS dă Guvernului României două ultimatum-uri prin care solicită ținutul dintre Prut și Nistru (Basarabia), precum și "leagănul lui Ștefan cel Mare", adică nordul Bucovinei¹. În urma unui consiliu de coroană² prezidat de regele Carol al II-lea, România acceptă ultimatumul, începând retragerea din aceste regiuni.

Măsuri ale Guvernului

"Nici un spectacol să nu fie organizat și nici un fel de muzică instrumentală sau vocală să nu fie executată pe tot cuprinsul țării, până miercuri 3 iulie"³. De asemenea, "agitatorii contra siguranței și liniștei publice vor fi internați"⁴. Ministerul de Interne a dat organelor din subordine următorul ordin⁵, având în vedere Articolul 39, publicat în Monitorul Oficial, nr. 88 din 15 aprilie 1938: "ordon ca toți aceia care se vor dovedi că agită în orice formă și pe orice căi contra Siguranței Statului și liniștei publice să fie propuși telegrafic, pentru arestare". Pe 2 iulie, Ernest Urădăreanu, șeful Statului Major al Partidului Națiunii a dat un comunicat intitulat "Chemare către România"⁶. În el se spune: "Sus inimile ! Schimbați durerea în dârzenie, Români. Nu șovăiți și nu fiți slabi din fire. Aveți încredere în Rege și în voi înșivă, faceți-vă datoria cu hotărâre din plin. Strigați din răspuțeri sub flamurile drapelului românesc: Trăiască Regele! Trăiască România!" În semn de doliu față de regiunile cedate U.R.S.S., față de lupta basarabenilor pentru unire, de omagiu pentru decizia Statului Țării din 27 martie 1918, de a se uni cu țara, s-a decis ca⁷ miercuri 3 iulie la ora 13 toată populația țării va păstra un minut de reculegere". În acel timp circulația va fi complet suspendată în întreaga țară.

Ca urmare a ordinului de interdicere a agitației publice, consemnat mai sus, în presa timpului⁸ erau înserate următoarele imperative “Vorbăria nesocotită costă vieți omenești, ia seama ce vorbești și unde vorbești; Nu știi niciodată cine ascultă!”

Comandantul militar al Capitalei a dat o ordonanță⁹ prin care se dispunea:

1. Se anulează toate permisele de a se poseda și purta arme, muniții și explozibile de orice fel
2. Nimeni nu poate refuza să găzduiască vehiculele sau animalele armatei
3. Toate localurile se vor închide la orele 22
4. Se va închide definitiv orice local unde se va dovedi că s-au complotat lucruri referitoare la armată
5. Sunt interzise întrunirile de orice fel fără autorizație
6. Este interzisă propaganda prin orice mijloace

Prin decret regal Ion Gigurtu a fost numit¹⁰ “ Președinte al Consiliului nostru de Miniștri”. Acesta era adeptul apropierei de Germania, înlocuindu-l pe Ghe. Tărtărescu. Din moment ce garanțiile franco-engleze se dovediseră inutile în cazul atacului sovietic, începea orientarea politicii externe către Germania.

Ca urmare a nerespectării cenzurii, ziarele “Jurnalul” și “Semnalul” au fost suprimate¹¹. Astfel “cine își păzește gura și limba își scutește sufletul de multe necazuri¹²”

Față de interdicerea cântatului în localurile publice, o delegație de “diseuri”¹³ a fost în audiență la primarul Bucureștiului, generalul Dombrowschi, solicitând unele ameliorări ale acestei decizii¹³. În urma discuției s-a acceptat însă “Numai muzică românească cântată de discuri, dar cu o ținută sobră, adecvată situației și sufletului românesc”.

Nu toți locuitorii orașului au înțeles să respecte ordonanțele excepționale date de autorități pentru apărarea securității naționale. Astfel, pentru răspândirea de știri alarmante¹⁴ Axente Gh. a fost trimis în judecată la Curtea Națională.

În dimineața zilei de 14 iulie, la București, se resimte primul cutremur de pământ din acest an¹⁵. El nu a produs victime, fiind de mică intensitate.

Necesitatea aprovizionării armatei, cedările teritoriale, apropierea spectrului războiului au dus la unele măsuri drastice în alimentarea capitalei. Astfel s-a interzis vânzarea cărnii fără autorizație¹⁶; doar sărbătorirea “Sf. Maria “pe 15 august a făcut posibil să se vândă carnea în mod excepțional¹⁷.

Cu timpul, carnea începuse să fie vândută la prețuri de speculă, adică cu 50 de lei kg. în loc de 38¹⁸ de lei. Nici în privința fructelor nu a fost mai bine. Astfel, “fructele au fost oprite anul acesta bucureșteanului de parcă au fost rodite de pomul oprit.”¹⁹

Dictatul de la Viena

În luna iunie a acestui an, după intrarea Italiei în război, guvernul ungar a

declarat: “Politica Ungariei este neschimbată. Ea dorește să mențină pacea în sudul Europei. Aceasta este de altfel dorința puterilor axei.”²⁰ În pofida acestei afirmații, la numai două luni, guvernul maghiar solicită României începerea tratatelor în vederea anulării tratatului de la Trianon, din anul 1919, când România a obținut Transilvania. În acest scop, pe 13 august, din București delegația română a plecat spre Turnu-Severin. Aceasta era condusă de Valer Pop, ministru plenipotențiar.²¹ Convorbirile au început pe 14 august și n-au dus la nici o soluție. Atunci s-a ajuns la organizarea convorbirilor de la Viena, pe teritoriul Germaniei, după anexarea Austriei din anul 1938²². Au participat: România, Ungaria în calitate de părți, Germania și Italia în calitate de “arbitrii”. Convorbirile s-au desfășurat pe 30 august, inițial la hotelul Imperial, continuate și terminate la hotelul “Belvedere”. Au început la 1940 și s-au încheiat la orele 19. În mai puțin de cinci ore s-a decis soarta unui teritoriu românesc de 43000 de km, locuit de 2.600.000 de oameni, cea mai mare parte dintre ei fiind români.²³ Convorbirile cunoscute sub denumirea de “Arbitrajul de la Viena” în istoriografia străină, au intrat în istoriografia românească cu numele de “Dictatul de la Viena”.

Delegația română a fost condusă de Nicolae Manoilescu, ministrul de externe. Imediat ce s-a anunțat la București decizia luată, Carol al II-lea a convocat la 12 noaptea “Consiliul de Coroană” la Palatul Regal, cu următorul conținut:

1. Ministrul României la Berlin a expus modul în care s-au desfășurat convorbirile de la Viena și hotărârile arbitrajului.

2. Președintele Consiliului de Miniștri, Ion Gigurtu, a anunțat garanția preluată de Germania și Italia pentru inviolabilitatea Statului Român. Au participat alături de Ion Gigurtu următorii: patriarhul Nicodin Munteanu, consilier regal și alți consilieri. Consiliul a fost prezidat de Carol al II-lea. Rezoluția ședinței arată: “Conferința de la Viena” s-a desfășurat în împrejurări în care România trebuia să aleagă între salvarea ființei politice a statului nostru și posibilitatea dispoziției lui. Oricât de dureros este pentru noi rezultatul, ceea ce trebuia ținut în seamă este păstrarea ființei statului și solidaritatea unanimă în jurul tronului care îl simbolizează și fără care nu ar exista marea nădejde în ziua de mâine”²⁴.

La patru zile de la acest dictat, pe 3 septembrie 1940 la Craiova²⁵, România cedează Bulgariei Cadrilaterul, regiune obținută de România în anul 1913, în care se afla, din anul 1938, inima reginei Maria, conform dorinței sale²⁶.

Decizii ale autorităților locale

Ca și în cazul Basarabiei, prefectura a decis: “Spectacolele, reuniunile sportive și producțiile muzicale au fost suspendate din cauza evenimentelor actuale.”²⁷ Oamenii și-au manifestat durerea timp de trei zile. A doua zi după dictat, pe 31 august M. Manoilescu revenit în țară a rostit o cuvântare la radio, în care pentru a îndulcii amarul a spus: “La orice atingere a integrității și inviolabilității teritoriale a

teritoriului României, armata germană va trage”. Desigur că afirmația corespundea realității și este tot ce putuse delegația României să obțină.

Statul a fost salvat, a afirmat și Nicolae Iorga în articolul intitulat “O explicație” publicat în “Neamul Românesc” din 3 septembrie “Statul e una și nația e alta”. Vitează și deșteaptă cum este nația românească înfășurându-și trupul rănit în tricolorul tuturor speranțelor intră acum în front.²⁸

Șeful guvernului, Ion Giurgutu a declarat: “Istoria nu se termină cu generația noastră, nu are drept această generație din neputința de a pătrunde situația să se distrugă și cu ea întreaga țară și atunci cine știe pentru câte generații”.

Pe 1 septembrie, în seara zilei, la radio, a rostit o cuvântare Valentin Pop, Ministrul plenipotențiar, care a spus²⁹: “Să ștergem lacrimile care curg pe obrajii noștri, să ne întărim hotărârea și să ne apucăm de lucru constructiv. Peste 2 zile, pe 3 septembrie Ministrul de interne, Generalul David Popescu a dispus încetarea manifestațiilor de protest: “Orice manifestație publică este interzisă”. Țara a manifestat timp de trei zile neșarmurita sa durere în fața sentinței de la Viena. Pentru a evita exploatarea durerii noastre de către inconștienți, am hotărât să opresc de astăzi înainte orice manifestație publică.³⁰ În privința spectacolelor, acestea au rămas suspendate până pe 7 septembrie chiar și petrecerile familiale radio³¹.

În pofida “prăbușirii granițelor” Carol al II-lea refuza să-și asume responsabilitatea eșecului, abdicând. Bucureștenii nu erau de acord cu acest fapt și îl satirizau pe suveran:

“Rușilor am dat un pic,
Las’ pe mama la Balcic
Ungurii sunt în Avrig,
Nu-i nimic.
Fie tronul cât de mic
Nu abdic.”³²

Abdicarea lui Carol al II-lea

Fiind complet izolat din punct de vedere politic; a fost nevoit să apeleze la I. Antonescu, un redutabil adversar, motiv pentru care se și afla în arest la mănăstirea Bistrița³³. Acesta i-a cerut, după ce a fost investit președinte al Consiliului de Miniștri, să abdice. După două zile de tatonări și situații conflictuale, Carol, pe 6 septembrie, prezintă actul de abdicare.

În declarație solicită țării să acorde “tot sprijinul lui Mihai I, pentru a trece cu bine peste această perioadă dificilă”³⁴. Tot în aceeași zi Mihai devenea, pentru a doua oară, Regele Românilor.³⁴ După depunerea jurământului de credință în prezența lui I. Antonescu, a Patriarhului Nicodin și a judecătorului Lupu, președintele Curții de casație³⁵, Mihai a ieșit pe balconul Palatului, să salute oamenii veniți să-l aclame: “Piața era ticsită de oameni, printre care se aflau mii de legionari, îmbrăcați în cămăși

verzi. Mulți își petrecuseră noaptea acolo și-au izbucnit în ovații furtunoase”.³⁶ În aceeași dimineață, Carol și-a luat rămas bun de la personalul palatului. A plecat în exil a doua zi, cu trenul, în plină noapte, la 3:30.³⁷ Plecarea este descrisă astfel de sfetnicul lui Mihai I. “Străzile erau pustii. Jandarmii s-au aliniat de-a lungul Șoselei și au încercuit gara, dar nu au salutat. Antonescu nu era acolo. Delegase un colonel, Dragomir, în locul lui. Nici mătușa lui Mihai, Elisabeta nu venise. Deși nici Mihai, nici tatăl său nu știau că se văd pentru ultima dată, așteptarea era groaznică. Când trenul a început să se pună în mișcare, în cele din urmă, de-a lungul peronului, Carol, cu chipul împietrit, la fereastra deschisă, simțea mai mult decât oricând că își lasă fiul “în ghearele vrășmașilor”.³⁸ Mihai, frământat de amărăciune și dragoste filială, s-a putut cu greu abține să nu izbucnească în plâns.”³⁹

Apelul lui I. Antonescu

În aceeași zi a plecării lui Carol, bucureștenii găseau în Capitală acest patetic apel: “Fac din inimă îndurerată, un fierbinte apel să uitați totul, să vă strângeți în jurul tânărului și iubitului nostru rege, să intrați în ordine și să vă puneți pe muncă. Trăiască România!⁴⁰ General I. Antonescu.

Fotografia noului rege, apărea în partea dreaptă a primei pagini a ziarului bucureștean.

Manifestație de simpatie

Bucureștenii au organizat o mare manifestație în favoarea noului rege⁴¹: “Străzile erau încă de dimineața, de la opt și jumătate înțesate de mulțimea care voia să ocupe locuri din vreme, pentru a putea vedea mașina regală ce se ducea spre patriarhie. Întregul București era o cetate a tăcerii și a Rugăciunii în care vibra un singur gând și pulsa o singură inimă.

De pretutindeni se ridica același glas de rugăciune îndreptat spre Regele Românilor și Conducătorul Statului, domnul General I. Antonescu.

La 10:45, în curtea Patriarhiei a intrat mașina Domnului General I. Antonescu însoțit de doamna Maria Antonescu. Șeful Statului a trecut în revistă compania care i-a dat onorul. Peste un sfert de oră a sosit mașina lui Mihai, însoțit de colonelul Dămăceanu, adjutant regal. După terminarea slujbei, Mihai a plecat primul, urmat de I. Antonescu. Pe tot traseul făcut până la palat, regele a fost aclamat de mulțime. Ion Antonescu a vizitat casa părintească situată pe Calea Călărăși nr. 247.

Pelerinaj

“În dimineața zilei de 10 septembrie, un mare număr de legionari erau încolonați pe locul unde au fost asasinați cei nouă legionari care-l asasinaseră pe Armand Călinescu.

O mare coroană având la mijloc o cruce de flori, a fost așezată pe pavajul străzii. S-a aprins o candelă și lumânări pentru cei morți. O gardă legionară a rămas pe loc până seara. Mulțimea a trecut în pelerinaj.⁴² Așa a descris ziarul Capitala,

această manifestare a extremei drepte. Nu trecuse decât un singur an de la asasinarea Președintelui Consiliului de Miniștri, Armand Călinescu⁴³ și evoluția vieții politice interne a făcut posibilă “reabilitarea” asasinilor și comemorarea lor!

De asemenea, la cimitirul Bellu s-a desfășurat un parastas pentru profesorul Nae Ionescu și pentru Zizi Lambrino, nume importante în cadrul mișcării legionare.

Titlul lui Ion Antonescu

În ziarul Capitala⁴⁴ putea fi citit următorul comunicat: “Noi, Generalul Ion Antonescu, conducătorul Statului Român și Președintele Consiliului de Miniștri decidem:

1. Titlul oficial al Generalului Ion Antonescu este: Conducătorul Statului.

2. În raporturile scrise s-au verbale cu conducătorul statului se va introduce formula: “Domnule General”.

3. Calificativul de Excelență se desființează pentru totdeauna.

În scopul ruperii complete de perioada lui Carol al II-lea, s-a desființat și Consiliul de Coroană înființat în anul 1938, când s-a instaurat dictatura regală precum și “Partidul Națiunii”.

În același sens, primarul Bucureștiului, Generalul Dombrovski, este înlocuit cu Gheorghe Vântu.

Primele măsuri antisemite

Discriminarea evreilor a fost o constantă a anilor 1940-1944 a regimului antonescian.⁴⁵ La scurt timp după preluarea puterii, s-au și luat primele măsuri discriminatorii în cultură.⁴⁶ Acest domeniu a dat semnalul pentru toate celelalte ministere. Astfel Ministrul Radu Budișteanu a dispus ca: “Actorii evrei să fi dați afară din toate teatrele. Dispoziția se aplică fără nici o restricție, fără nici o excepție și fără cea mai mică toleranță”.

Pentru îmbunătățirea regimului alimentar al deținuților, s-a decis ca aceștia să primească 15 lei pe zi pentru hrană.⁴⁷ Închisorile orașului au fost vizitate de Colonelul Cameniță, Ministrul de Interne.

Revenirea Reginei Elena

Aceasta fusese obligată să părăsească țara în anul 1932, la doi ani după ce regele Carol al II-lea a devenit rege.⁴⁸

În deplină concordanță cu tânărul rege Mihai I, Ion Antonescu i-a trimis acesteia prin Raoul Bossy, ambasadorul român la Roma, “Invitația să se întoarcă în țară ca Regină-mamă și având titulatura de “Majestate”.⁴⁹ Elena se găsea la Florența și a acceptat imediat.

Pe 16 septembrie, Elena intra în Capitală, fiind primită cu respect de locuitori: “Îngenunchiați de-a lungul drumului pe care M.S. Regina i-a parcurs, cetățenii capitalei s-au rugat fierbinte.”⁵⁰

Devize ale timpului

Evoluția vieții politice internaționale, faptul că Germania stăpânea toată Europa, cu excepția Angliei și a U.R.S.S. instaurarea dictaturii militare care era aliată cu partidul “GARDA DE FIER” adeptă a alianței cu Germania; apariția crizei alimentare prin inexistența în cantitate suficientă a produselor de bază, inclusiv a pâinii, au dus la apariția următoarelor devize publicate în presă⁵¹: “Nu risipi și nu arunca pâinea; nu risipi produsele alimentare; faci o economie pentru tine și o faptă bună pentru patria ta!”. Dealtfel, pe 13 septembrie 1940, România era proclamată “stat național-legionar”⁵². Conducătorul legionarilor, Horia Sima, a devenit viceprim-ministru, iar alți reprezentanți ai “Gărzilor de Fier”, au preluat ministerele de Externe, al Muncii, Lucrărilor publice, Educația Națională și Culte⁵³.

Pe 10 octombrie, la solicitarea lui I. Antonescu, trupele germane și-au făcut intrarea în țară⁵⁴, iar pe 23 noiembrie, România a aderat la pactul “Tripartit” după scurte vizite ale lui Ion Antonescu la Musolini și Hitler.⁵⁵

Era clar pentru toți românii că nu mai era mult până la intrarea țării în război!

Iuliu Maniu la București

După atâtea evenimente pline de dramatism, voi consemna unul divers care ține însă de o mare personalitate: Iuliu Maniu.

Acesta sosise, în toamna aceluși an, de la Alba-Iulia, într-o cușetă de tren, în Gara de Nord. Călătorii începuseră să coboare. Omul politic a coborât și s-a dus la mecanicul trenului și cu mâna ridicată i-a spus: “Îți mulțumesc dragule că ne-ai adus cu bine”⁵⁶. Pe lângă faptul că oamenii după ce coboară din tren își văd de treburile lor, aceste cuvinte simple dar frumoase au fost rostite în Bucureștiul acestui an de unul dintre cei mai mari oameni politici români.

Cutremurul

După atâtea evenimente politice a avut loc și unul natural: cutremurul din noaptea de 9-10 noiembrie, cel mai puternic din câte bătuseră până atunci.⁵⁷ Soldat cu prăbușirea blocului Carlton, din centrul orașului, provocând moartea mai tuturor locatarilor săi surprinși în somn: circa trei sute. A căzut și închisoarea Doftana surprinzând în celule 14 deținuți politici.⁵⁸

Iată cum prezenta presa timpului tragicul eveniment:⁵⁹ “sute de oameni și-au găsit moartea și au fost grav răniți în catastrofalul cutremur de ieri noapte. Cel mai înfiorător dezastru s-a produs la Carlton, unde și-au găsit moartea zeci și zeci de oameni în subsolurile blocului în care au năvălit apele din conductele sparte și fumul provocat de incendiu. Mai sunt victime în viață. Deasupra lor se înalță muntele de dărâmături cu greutatea lui de uriaș mormânt, ținându-i dedesubt de vii. Echipetele de salvare muncesc din greu, periclitându-și viața.”

Ion Antonescu se afla la Sibiu.⁶⁰ Aflând de urmările cutremurului, a revenit în capitală la 23.40. A vizitat “Spitalul de urgență” și alte spitale. La cel de Urgență

erau 135 de răniți, iar la salvare, 50 de oameni⁶¹. “Furturile să fie sancționate cu împușcarea pe loc, a decis chestorul Nicolau. Atmosfera generală era astfel sintetizată: jale neagră în toată țara⁶². La Morga s-au adus 60 de cadavre. Dintre victimele din blocul “Carlton” menționez: Grigoriu, Angela Arapu, Octavian Arbore, toți actori de frunte.⁶³ “Echipa de sacrificiu”⁶⁴ era formată din 10 tineri care purtau mantale de azbest. Ei au intrat în subsolul blocului “Carlton” și-au scos opt cadavre și obiecte.

Măsurile luate de autorități

Pentru a nu-i primejdui pe elevii care ar fi făcut drumul până la școală prin zone calamitate, s-a decis” suspendarea cursurilor școlare”⁶⁵. Pentru a treia oară în ultimele cinci luni, în semn de doliu pentru victime de data aceasta, s-a decis ca: ”orice fel de spectacol să fie suspendat.”⁶⁶

Blocul Carlton s-a prăbușit datorită faptului că nu fusese prevăzut de proiectanți cu măsuri de apărare antiseismică, în pofida faptului că orașul se află într-o zonă seismică foarte activă. În consecință, s-a dispus “arestarea celor vinovați de dărâmarea blocului Carlton.⁶⁷ Aceștia sunt: frații Schindl, inginer Schneider, arhitect G.M. Cantacuzino, contabilul Brenner, arhitect State Balasiu. Toți au fost duși la închisoarea Văcărești⁶⁸. Au fost avariate de asemenea 100.000 de imobile.⁶⁹ Pentru ajutorarea celor ce și-au pierdut bunurile s-a deschis o listă de subscripție. Oamenii erau îndemnați astfel: “Pericolul a trecut. Toți cei cruțați de mânia lui Dumnezeuiască avem o singură datorie românească și creștinească: să ajutăm pe sinistrați.”⁷⁰ Au urmat scurte replici de mică intensitate. Dacă îl socotim și pe cel din luna iulie, orașul a suportat, în șase luni, nu mai puțin de nouă cutremure. În 1929 și 1934, cutremurele făcuseră o victimă și pagube în oraș.⁷¹

Pentru a atrage ajutorul lui Dumnezeu, pe 22 noiembrie, pe străzile orașului s-a desfășurat o procesiune religioasă condusă de însuși patriarhul Nicodim.⁷²

Iată desfășurarea ei: “Pe străzile orașului București a avut loc o mare și unică procesiune religioasă cu care prilej zeci de mii de credincioși cu lumânări aprinse au cerut cerului îndurare și îndepărtarea cutremurelor. Nicodim, înconjurat de înaltul cler și de toți preoții capitalei în odăjdii au făcut rugăciuni și au ieșit pe străzi urmați de norod. Cortegiul a trecut prin piața 6 septembrie până la biserica Sfântul Gheorghe, unde s-a oficiat o slujbă, a trecut prin strada Colței, prin Piața Universității, bulevardul Elizabeta, strada Gutemberg și cheiul Dâmboviței, până la Patriarhie. În fața ei cortegiul a fost întâmpinat de patriarh și preoți în odăjdii. A vorbit Nicodim și s-a citit impresionanta rugăciune a îndepărtării cutremurelor⁷³. Foarte impresionanta procesiune a fost fără precedent în epoca contemporană!

Pe 11 noiembrie chiar a doua zi după cutremur, peste oraș a căzut prima zăpadă.

Asasinatele legionare

Deloc impresionați de această nenorocire abătută asupra țării, nici de

procesiunea religioasă, în pofida faptului că se considerau credincioși și-l aveau drept patron spiritual pe “Arhanghelul Mihail”⁷⁴, chiar a doua zi după procesiunea religioasă, adică pe 26 noiembrie, o bandă de legionari s-a dus la închisoarea “Jilava” și “a executat” 60 de deținuți.⁷⁵ Crimele aveau la bază și un cadru legislativ: comisia constituită la începutul lunii octombrie, care avea scopul “de cercetare și trimitere în judecată a celor care au comis crime și delictе cu prilejul reprimării acțiunilor politice, începând din ianuarie 1933”, constituită din ordinul lui Ion Antonescu. Pe 16 octombrie, pe baza cercetărilor făcute de această comisie au fost arestați: generalul G. Marinescu, fost ministru de interne în anul 1939; generalul I. Bengliu; colonelul Vasile Zeciu și alți acuzați că au comis “crime și delictе împotriva mișcării legionare”⁷⁶. Eforturile ca cei arestați să fie duși la închisoarea militară “Jilava”, aflată sub conducerea legionarilor, au fost încununate de succes⁷⁷, deși mandatele fuseseră emise pentru închisoarea Văcărești.

La aceasta a contribuit și colonelul legionar Zăvoianu, prefectul poliției Capitalei. Acțiunea de asasinare a deținuților a fost condusă de comandantul Dimitrie Grozea.⁷⁸ Totul a durat 10 minute. Pe urmă echipa s-a dus la Prefectura Poliției și a asasinat alți deținuți aflați în arest la subsol, precum și șase funcționari care erau arestați.⁷⁹ În aceeași noapte, alți doi oameni, agenți de poliție, au fost duși pe șoseaua București-Ploiești și împușcați.⁸⁰ Nume de asasini:⁸¹ Crețu Gheorghe, 24 de ani, fără profesie, avea o condamnare de nouă luni; Marcu Octavian, 24 de ani, fără profesie; Topliceanu Nicolae, 29 de ani, fără profesie și alții. Elocvent pentru ce reprezentau aceștia în societatea românească!

A doua zi, pe 27 noiembrie, este ridicat de la locuința sa, de niște necunoscuți, după cum s-a arătat într-un comunicat oficial, Virgil Madgearu. Fusesse secretar general al P.N.Ț., ministru în câteva guvernări și un mare adversar al legionarilor.⁸² În timpul zilei, comentase cu Ion Mihalache despre crimele de la “Jilava”. Aceasta a fost ultima personalitate care a stat de vorbă cu el!⁸³ În realitate, autorii care l-au luat din locuință erau cu o identitate clară: membri ai mișcării legionare. Secretarului său, avocatul Virgil Lărgeanu îi spusese că: “Ion Gigurtu a fost arestat datorită fricii de concurenți”⁸⁴. Încercările acestuia de a-l salva au eșuat, corpul său fiind găsit împușcat în pădurea Snagov, la locul numit “Coadă Lungă”.⁸⁵

Tot pe 27 noiembrie, dintr-o localitate situată la o distanță ceva mai mare de București, adică din Vălenii de Munte, era luat savantul Nicolae Iorga, care avea aici o reședință.⁸⁶ Lucra la o enciclopedică istorie universală.

Din punct de vedere politic, contribuise foarte mult la revenirea în țară a lui Carol al II-lea, în anul 1930, când a devenit rege,⁸⁷ ca și acesta, a fost un declarat și puternic adversar al legionarilor. Condamnarea lui C. Z. Codreanu, șeful legionarilor, din 1938, i s-a datorat exclusiv.⁸⁸ Ascensiunea legionarilor, preluarea puterii de către ei, îl făcuseră să-și presimtă sfârșitul publicând poezia “Au fost tând

un brad bătrân”. În cursul dimineții acestei zile de 27 noiembrie, legionarii l-au dus la locuința primarului legionar din Teisani, de lângă Vălenii de Munte. L-au torturat în noaptea de 27-28 noiembrie, lângă pădurea Strejnic, de pe șoseaua de centură Ploieși-Strejnic⁸⁹. Autorul a fost Horia Sima, cu complicitatea unor subalterni.⁹⁰

Lumea întregă auzea de monstruoasa crimă. În semn de omagiu, 40 de universități au arborat drapelul în bernă.⁹¹ Nu se putea o mai adâncă recunoaștere a uriașelor sale merite științifice și culturale.

În prezent, numele său este purtat de institutul de științe istorice, subordonat Academiei Române, cu sediul în București, precum și de o stradă situată la mică distanță de cel mai înalt for științific al țării, Academia Română, al cărei strălucit membru a fost.

Marea Adunare Națională

S-a desfășurat pe 8 decembrie 1940,⁹² în parcul Carol, în fața mormântului “Eroului Necunoscut”. I-a avut drept protagoniști pe Ion Antonescu și Horia Sima. A fost ultimul eveniment intern din lunga serie deschisă de urmările cedării Basarabiei. Au fost prezenți și foști luptători din primul război mondial, legionari cu diverse funcții, subordonați ai lui Horia Sima și reprezentanți străini.

Iată cum prezintă presa această adunare: “Foștii luptători s-au adunat în fața mormântului Eroului necunoscut să consfințească unirea lor sub un comandament unic și să aclame cu devotament pe conducătorul Statului, camaradul lor de arme, Generalul I. Antonescu. Duminică 8 decembrie s-au adunat în același loc foștii luptători din războiul de întregire al neamului, toți cei care s-au sfințit în lupte cu entuziasmul propriilor jertfe.

Au fost prezenți: Horia Sima, vicepreședintele Consiliului de Miniștri și Șef al Mișcării legionare, domnul colonel Just, atașatul militar german și o delegație de ofițeri germani; Machida, ministrul Japoniei precum și miniștrii români: V. Iasinschi, M. Antonescu, Dragomir Papanace, generalul Pantazi, colonelul Rioșanu, primarul general al Bucureștiului, George Vântu, prefectul poliției capitalei, Radu Mironovici.

La orele 11 a venit I. Antonescu și s-a cântat Imnul Regal. Un detașament de legionari a dat onorul. Șeful statului a trecut în revistă compania de onoare și delegația foștilor luptători, drapelul oștirilor de ieri și astăzi s-au înclinat.

Generalul I. Antonescu este aclamat frenetic. El ia loc în fața mormântului. S-a desfășurat o slujbă religioasă după care s-au ținut cuvântări. Prima i-a aparținut lui Gheorghe Bogulescu, care a vorbit în numele tuturor asociațiilor de foști luptători. Generalul Bucur Bădescu a vorbit în numele ordinului “ M. Viteazul”.

Ultimul discurs a aparținut lui I. Antonescu, din care am selectat următoarele:” Stindarde glorioase și vitezi ai Țării, D. General.

Regimul național-legionar deschide tuturor inimilor credincioase drumuri

noi de luptă și de împlinire. El nu este un regim politic, ci o revoluție spirituală, o mare acțiune națională. Trăiască biruința națională!”

Pe parcursul discursului el se mai adresase și “Eroului necunoscut”, invalizilor, cercetașilor, cavaleri ai ordinului “M. Viteazul”, “Camarazilor de toate vârstele”. Ultimul paragraf a început cu “camarazi”.

După discurs s-a dezlănțuit uraganul de urale:

-Trăiască România!

-Trăiască M. S. Regele

-Trăiască Generalul Ion Antonescu!

S-a intonat Imnul Regal. Asociațiile de luptători au purtat “Steagul lui Ștefan cel Mare”, “Steagul Revoluției Ardelene de la 1848”, “Steagul Unirii lui Cuza”. Au urmat defilarea pe traseul: 11 iunie, Calea Rahovei, cheiul Dâmboviței, Calea Victoriei, unde au defilat în fața Palatului Regal precum și în fața Președinției Consiliului de Miniștri. Manifestația a luat sfârșit la 2 p.m.⁹³

Am reprodus integral prezentarea făcută în presă datorită importanței acesteia: era menită să demonstreze în fața întregii țări și a Germaniei, unitatea deplină dintre Ion Antonescu și “Garda de fier”. Lipsa de sinceritate a legionarilor s-a putut constata peste numai o lună în zilele de 21-23 ianuarie 1941, când au încercat să-l înlăture pe Ion Antonescu și să preia întreaga putere în stat în timpul rebeliunii legionare.⁹⁴

O scrisoare de-a lui N. Titulescu

Tot în ultima lună a anului, marele diplomat român a expediat una din ultimele scrisori, dacă nu cumva chiar ultima. Ea a fost adresată lui Winston Churchill, premierul Marii Britanii.

Devenit prin adopție bucureștean, datorită activității sale politice, el părăsise pentru ultima dată Bucureștiul în anul 1936, când a reprezentat țara la Conferința de la Montreux.⁹⁵ Telegrama prin care i se comunică că a fost demis îi fusese trimisă la Cap Martin pe 29 august 1936, iar la conferința de la Bratislava, din luna septembrie el nu s-a mai prezentat.⁹⁶

De atunci el nu a mai revenit în țară și a rămas în Franța, mai exact în orașul Cannes, de unde a și scris, epistola fiind un adevărat testament politic. Apreciez că este firească inserarea ei aici, în pofida exilului său forțat.

Fusese otrăvit în anul 1936, așa cum îi mărturisește surorii sale Nely, într-o scrisoare din anul 1939⁹⁷, aflându-se pe patul de suferință, cu doar trei luni înainte de a se stinge.

Cel care condusese de două ori Liga Națiunilor, promovând valorile dreptului în relațiile internaționale, avusese, după declanșarea bolii, parte de consultul celor mai mari specialiști ai sângelui din: Franța, Elveția, Austria și România. Concluzia lor a fost:⁹⁸ “Un caz cu totul deosebit, a cărui etiologie ne scapă”. Fusese otrăvit de reprezentanți ai extremei drepte internaționale al cărei înverșunat adversar a fost.⁹⁹

În momentul scrierii acelor rânduri trăia ultimele luni, acelea despre care, în anul 1916, Deschanel, președintele Camerei Deputaților din Franța, referitor la discursul ținut în limba franceză, spusese¹⁰⁰ că “discursul lui Titulescu este cel mai frumos pe care l-am auzit în viață”, iar Viviani, primul ministru a apreciat: “poate fi considerat ca unul dintre cele mai frumoase care s-au rostit vreodată în limba lui Voltaire”¹⁰¹. Dragostea lui pentru Franța, adică pentru a doua patrie, cum au considerat-o mulți români, începând cu generația pașoptistă, l-au determinat să o aleagă drept refugiu după demiterea sa din guvern, când a înțeles că a devenit indezirabil pentru Carol al II-lea. Peste doar patru ani de la această opțiune, avea să o regrete profund, după cum se va vedea. Franța fusese ocupată de trupele germane! Era în situația în care se refugiase din România, din considerentele arătate mai sus, dar se stabilise într-o țară care a fost ocupată de exponenții principali ai extremei drepte, dușmana sa de moarte!... Anglia se opunea cu îndârjire Germaniei, fiind singura redută a libertății și a democrației în Europa

Iată conținutul scrisorii:¹⁰² “Nu-mi pot ierta că n-am trecut canalul. Politica dvs. este și a mea. Ceea ce faceți este superb. Generalul Antonescu este prietenul meu personal. Cred în M. Britanie. Cred în această măreață luptă pe care o duci și cel mai mult cred în tine dragul meu Winston, care duci lupta”.

Impresionante rânduri, impresionantă declarație de credință făcută de un mare democrat, omului care se opunea nazismului. De remarcat este că, în privința lui Antonescu, s-a înșelat, deoarece, peste șase luni, România avea să intre în război alături de Germania. Iată că un român, fie el și N. Titulescu, s-a adresat celui mai mare premier al M. Britanii, cu formula “dragul meu Winston”.

Peste numai trei luni s-a stins din viață, pe 17 martie 1941. În luna martie a anului 1940, lui I. Maniu, Ion Mihalache și Savel Rădulescu, proeminenți membri ai P.N.Ț. din care făcuse parte, le-a transmis dorința ca¹⁰², după moarte și după ce pacea se va instala, să fie adus în țară și înhumat la Brașov.

I-a fost îndeplinită dorința în anul 1992, la trei ani după reinstaurarea democrației în România. “A fost primit cu brațele deschise și cu onoruri militare”. Un mare bulevard al capitalei îi poartă numele.

Note:

1. Georgescu V-Ist.rom.1992, pag.226
2. Ibidem
3. Capitala-2.07.1940
4. Ibidem
5. Capitala, 2.07.1940
6. Ibidem
7. Ibidem
8. Capitala, 7.07.1940

9. Ibidem
10. Ibidem
11. Capitala, 6.07.1940
12. Capitala, 10.07.1940
13. Ibidem
14. Ibidem, 15.07.1940
15. Capitala, 16.07.1940
16. Ibidem
17. Ibidem
18. Capitala, 17.08.1940
19. Ibidem, 4.09.1940
20. Ibidem, 15.07.1940
21. Ibidem
22. Capitala, 17.08.1940 ; 7-Capitala, 3.09.1940
23. Capitala, 3.09.1940
24. Capitala, 3.09.1940
25. Giurescu C.C., Giurescu D, Ist.Rom...Bucuresti. 1976, pag.585
26. Ciobanu O, in Buc, Mat. De ist.,vol XIX, pag.312
27. Capitala din 3.09.1940
28. Capitala, 9.09.1940
29. Capitala, 4.09.1940
30. Ibidem
31. Ibidem
32. Porter I- Mihai I-al Rom, Buc. Pag57
33. Ibidem
34. Porter I.-op. cit. pag. 57
35. Ibidem pag. 58
36. Ibidem
37. Porter I-op.cit. pag.59
38. Ibidem
39. Ibidem
40. Capitala, 7.09.1940
41. Capitala , 7.09.1940
42. Capitala, 10.09.1940
43. Art. Subs. din Buc , mat. de ist. si muz. nr.XXI , pag.29
44. Capitala, 10.09.1940
45. Capitala din anii 1940-1944
46. Ibidem, 14.09.1940
47. Ibidem
48. Porter I, op.cit., pag.41
49. Ibidem, pag.6
50. Capitala, 18.09.1940
51. Capitala, 20.09.1940
52. Georgescu V., op.cit. , pag.229
53. Georgescu V. op.cit. , pag. 228
54. Ibidem
55. Ibidem

56. Ibidem
57. Capital, 15.XI. 1940
58. Ibidem
59. Ibidem
60. Capitala, 20. XI. 1940
61. Ibidem
62. Ibidem
63. Liberalul, 10.06.1934
64. Draia Zeno, Dreptatea din 19.06.1992
65. Giurescu C, Giurescu D., op.cit., pag.779
66. Giurescu C., Giurescu D., op.cit. pag.779
67. Capitala 11 XI 1940
68. Ibidem
69. Capitala , 12.XII. 1940
70. Ibidem
71. Ibidem
72. Capitala, 24.11.1940
73. Capitala, 24.11.1940
74. Capitala, 12.11.1940
75. Ștefănescu P-Asasinate politice, Buc. 2003, pag 841-Ștefănescu, op.cit., pag. 186
76. Ibidem
77. Ibidem
78. Ibidem
79. Ștefănescu, op.cit. pag. 186
80. Ibidem
81. Ibidem, pag.167
82. Ștefănescu, op. cit., pag. 166
83. Ibidem
84. Ibidem
85. Ștefănescu, op.cit., pag.134
86. Art. subs.din Historia, iunie 2007 “ Carol incalca testamentul lui Ferdinand”
87. Ștefănescu, op.cit. , pag. 134
88. Iorga “Ultimele” Buc. 1978, pag. 217
89. Ștefănescu, op.cit.pag.138
90. Ștefănescu P., op.cit. pag. 138
91. Ibidem
92. Drapelul nostru, dec. 1940
93. Drapelul nostru, 10.12.1940
94. Georgescu V., op.cit. pag.231
95. Ștefănescu, op.cit. , pag. 125
96. Ibidem
97. Ștefănescu P., op.cit., pag. 130
98. Ibidem
99. Ștefănescu, op.cit. , pag.132
100. Watts L, I. Antonescu, “ O casandra a Romaniei”, Buc. 1996, pag.275
101. Radulescu I. “ Dreptatea “ din 30 martie 1990
102. Ștefănescu, op.cit., pag. 133

SUMMARY

Many events happened during the year 1940, in Romania, events affecting the life of Bucharest as a Capital. The territorial losses, the abdication of king Carol 2nd in favour of his son Mihai 1st, the military dictatorship of Marshall Ion Antonescu, a strong earthquake, the extremists' crimes. The article presents a sketch of one of the most tumultuous years in the history of Bucharest.